

12/3/85

EL LENGUATGE

Esmaperduts

A fegint un adjectiu o un participi passat a un substantiu (generalment, un substantiu que designa una part del cos humà o dels animals) s'ha obtingut tota una sèrie molt nodrida d'adjectius qualificatius, molt usats en el llenguatge popular: *esmaperdut, bocafort, bocabadat, alacaigut, caragirat, capbaix, cama-prim, llenguallarg, panxacontent*, etc. Com ja es veu en aquests exemples (el primer component de tots ells, llevat de *capbaix*, és un nom del femení), l'adjectiu que és el segon component d'aquests mots composts no concorda amb el nom al qual va juxtaposat, sinó que és el conjunt, és a dir, el mot nou, el que concorda amb el nom o el pronom al qual es refereix. Diem, així, *El noi anava capbaix* però *La noia anava capbaixa*, *Se'ls veia esmaperduts* però *Se les veia esmaperdudes*, *Tots es van quedar bocabadats* però *Totes es van quedar bocabadades*.

En lloc d'aquests adjectius poden usar-se també, en molts casos, conjunts de mots formats essencialment pel dos components de cada un d'ells. Així, en lloc de *Era un noi camallarg* es pot dir *Era un noi llarg de cames*, en lloc de *Sempre*

anava capbaix es pot dir *Sempre anava amb el cap baix*. En aquest segon cas, és a dir, quan es tracta d'expressar qualitats accidentals, els conjunts amb *el cap baix, amb la boca torta, amb la boca badada, amb l'esma perduda*, etc., poden revestir la forma de construccions absolutes: *El pobre xicot, el cap baix, va aguantar el xàfec d'improperis; Els assistents, la boca badada, contemplaven aquell espectacle; El funcionari, l'esma perduda (o perduda l'esma), no sabia com resoldre la situació*.

Es comprèn fàcilment que, podent-se dir amb el mateix valor *El noi, esmaperdut, no sabia què fer* i *El noi, l'esma perduda, no sabia què fer*, sorgeixin en aquestes construccions dubtes de concordança i àdhuc d'escriptura (aglutinada o no). Així, si el subjecte de les oracions precedents revestia la forma del femení plural, diríem *Les noies, esmaperdudes, no sabien què fer* i *Les noies, l'esma perduda, no sabien què fer*, però no serien vàlides solucions com *El noi, "esmaperduda"* (o *"esma perduda"*), *no sabia què fer; Els nois, "esmaperdut", no sabien què fer; La noia, "esmaperdut" (o "esma perduda")*, *no sabia què fer*, etc., solucions que no és pas infreqüent de trobar, especialment quan aquests termes queden allunyats, en la seqüència de la frase, del nom al qual es refereixen.

Albert Jané